

Olavi K. Fält

Keskustelu nationalismista ja fasismista: rajapintatulkinnot 1930-luvun japanilaisessa englanninkielisessä lehdistössä

Lähtökohdat

Nationalismi¹ ja fasismi² ovat tämän päivän julkisessa keskustelussa, kuten esimerkiksi sosiaalisessa mediassa,³ usein esillä olevia ilmaisuja, joita liitetään oman aikamme erilaisiin ilmiöihin ja tulkitaan niitä vasten. Samalla tavoin 1930-luvulla Italian fasismi ja Saksan kansallissosialismi olivat laajasti esillä ympäri maailmaa. Se saattoi myötävaikuttaa lehdistössä keskusteluihin siitä, millaisia asioita pidettiin nationalismina ja millaisia taas fasismina. Tällaisen keskustelun avaaminen voisi antaa uusia näkökulmia nykyisen julkisen keskustelun analysoimiseksi ja etenkin sen oivaltamiseksi, kuinka kaikki keskustelut ovat aina vahvasti sidottuja omaan aikaansa ja tilanteeseensa huolimatta aiheen ehkä näennäisestä samankaltaisuudesta. Tästä hyvä esimerkki on japanilaisessa englanninkielisessä lehdistössä käyty keskustelu nationalismista ja fasismista 1930-luvulla. Erilaisten sisäisten ja ulkoisten kriisien takia aikakausi oli varsin otollinen tällaiselle keskustelulle, ja lisäksi lehtien englanninkielisyys loi sille oman erityispiirteensä, koska merkittävä osa lukijakunnasta oli ulkomaalaisia.

Lähdemateriaali koostuu Tokion Parlamentin kirjastossa systemaattisesti läpikäydyn kahden japanilaisen englanninkielisen sanomalehden *The Japan Times and Mailin* (nimi 1918–1940) (JTM) ja *The Osaka Mainichi and the Tokyo Nichi Nichin*

¹ Nationalismilla tarkoitetaan tässä yhteydessä erityisesti oman kansallisen perinteen korostamista. Japanilaisessa yhteydessä siitä on käytetty myös japanismi-termiä. Käsitteenä nationalismi on varsin monitulkintainen. Ks. esim. <https://en.wikipedia.org/wiki/Nationalism>. Keskustelua japanilaisen nationalismin historiallisesta kehityksestä ks. esim. Atsushi Tsuneki, *Nationalist Thought in Prewar Japan*. Discussion paper No. 1049. The Institute of Social and Economic Research, Osaka University 2019. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3337283. Luettu 20.4.2021.

² Ernst Nolten mukaan fasismi on tulkittu monilla tavoin eri aikoina. Ernst Nolte, ”Vierzig Jahre Theorien über den Faschismus”. *Theorien über den Faschismus*. Toim. Ernst Nolte. Köln–Berlin 1967, 15–72. Ks. myös <https://en.wikipedia.org/wiki/Fascism>; Fasismin läheisestä suhteesta ääriationalismiin ks. Robert Soucy, ”Fascism politics”. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/fascism> 2021. Luettu 19.4.2021.

³ Ks. esim. ”KKO:lta valituslupa Johanna Vehkoolle”. *Helsingin Sanomat* 8.4.2021.

(nimi 1925–1940) (OMT) pääkirjoituksista. Niistä on valittu vuodesta 1930 toisen maailmansodan syttymiseen syksyyn 1939 asti kaikkein sopivin aineisto tutkimusongelman käsittelyyn artikkelin puitteissa. Vuonna 1930 Japanin sisäinen tilanne alkoi kärjistyä huhtikuussa solmitun Lontoon laivastosopimuksen jälkeen, ja toisen maailmansodan syttyminen syksyllä 1939 vaikutti puolestaan merkittävästi maan kansainväliseen asemaan. Se ilmeni konkreettisimmin pääministerin vaihtumisena Saksan ja Neuvostoliiton yllättävän lähentymisen seurauksena⁴ ja Nomonhan selkkauksena tunnetun Neuvostoliiton ja Japanin välisen noin kolme kuukautta kestäneen taistelun päättymisenä ja maiden suhteiden pikaisena uudelleen järjestelynä⁵. The Japan Timesin ensimmäinen numero oli ilmestynyt 22. marraskuuta 1897 ja The Osaka Mainichin 12. huhtikuuta 1922.⁶ Tavoitteena oli luoda japaninkielisen päälehden Osaka Mainichi Shimbunin rinnalle japanilaisten omistama riippumaton samaa materiaalia julkaiseva englanninkielinen lehti. The Japan Times and Mailia pidettiin ulkoministeriön äänitorvena, koska se oli perustettu tukemaan hallituksen politiikkaa ja tulkitsemaan sitä ulkopuoliselle maailmalle.⁷

Lehtien keskustelun, sen kehityksen ja muutoksen analysoinnissa sovelletaan historiallis-kvalitatiivista metodologiaa kysymällä, millaiset tapahtumat ja asiat lehdissä liitettiin nationalismiin tai fasismiin, millaiset tekijät sen taustalla vaikuttivat ja oliko havaittavissa mitään yhteistä yleisempää linjaa. Työn rakenne etenee kronologisesti ja jakaantuu tutkimuksessa löydettyjen murroskohtien kautta kolmeen ajalliseen vaiheeseen: vuosikymmenen alun selkeytymättömyyteen, puolivälin haasteellisuuteen ja vuosikymmenen lopun aintulaatuisuuden korostamiseen.

Aikaisemmassa 1985 julkaistussa saman lehdistön kirjoitteluun perustuvassa monografiassa peruskysymys oli, mikä käsitteistä fasismi, militarismi ja japanismi kuvaa parhaiten japanilaisten oman tulkinnan mukaan japanilaista yhteiskuntaa vuosina 1930–1941. Kuten sen tutkimuskatsauksesta käy ilmi, japanilaista yhteiskuntaa oli aikaisemmassa tutkimuksessa analysoitu tuossa vaiheessa jo varsin runsaasti fasismin ja militarismin näkökulmasta, mutta oman tulkinnan näkökulma oli varsin

⁴ Gordon M. Berger, ”Politics and Mobilization in Japan, 1931–1945”. *The Cambridge History of Japan. Volume 6: The Twentieth Century*. Toim. Peter Duus. Cambridge University Press, Cambridge 1988, 135.

⁵ Alvin D. Coox, ”The Pacific War”. *The Cambridge History of Japan. Volume 6: The Twentieth Century*. Toim. Peter Duus. Cambridge University Press, Cambridge 1988, 322.

⁶ Olavi K. Fält, *Fascism, Militarism or Japanism? The interpretation of the crisis years of 1930–1941 in the Japanese English-language press*. Studia Historica Septentrionalia 8. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi 1985, 13.

⁷ Shingero Takaishi, ”How the English Mainichi Was Started”. *The Mainichi* 12.4.1957. *The Japan Times and Mail* oli läheinen yhteys ulkoministeriöön ainakin vuodesta 1921 eteenpäin. Harry Emerson Wildes, *Social Currents in Japan. With Special Reference to the Press*. University of Chicago Press, Chicago 1927, 290–291. Englanninkielisestä lehdistöstä laajemmin Itä-Aasiassa ks. Peter O’Connor, *The English-language Press Networks of East Asia, 1918–1945*. Global Oriental, Folkestone 2010.

poikkeuksellinen. Monografiassa ei tutkittu kirjoittelua keskustelun näkökulmasta eikä myöskään arvioitu ulkomaisen lukijakunnan vaikutusta sen sisältöön. Siinä todetaan vain yleisellä tasolla lehtien toimittamiseen liittynyt kansainvälinen näkökulma ja todennäköisyys, että lehdissä kiinnitettiin enemmän huomiota maan ulkosuheteisiin kuin kotimaiselle lukijakunnalle suunnatuissa lehdissä.⁸

Japanismilla tarkoitettiin ideologiaa, joka liittyi japanilaiseen kansalliseen perinteeseen. Sen keskeisiä piirteitä olivat keisarillinen myytti ja Japanin kansan ainutlaatuisuus suhteessa muihin kansoihin. Se konkretisoitui vuonna 1937 opetusministeriön julkaisemassa kansallismielisyyttä ja kansallista yhtenäisyyttä painottaneessa virallisessa pamfletissa Kokutai no Hongi, jota levitettiin kaikkialle, muun muassa kouluihin. Itse kansallista politiikkaa tarkoittava kokutai-käsite on paljon varhaisempaa alkuperää ja se liittyy keisariuden kunnioittamiseen. Esimerkiksi 1800-luvulla sen merkittävä vaikuttaja oli Aizawa Seishisai (Yasushi) (1782–1863) vuoden 1825 Shinron-teoksellaan ja häntä aikaisemmin Kitabatake Chikafusa (1293–1354) keisarillista jumaluutta ja Japanin kansan ylivoimaisuutta muihin verrattuna julistaneella teoksellaan Jinnō shōtōki 1339. Varhaisin historiankirjoitus keisarillisesta jumaluudesta, Kojiki 712 ja Nihonshoki 720, oli kaiken perusta.⁹

Japanilainen fasismi on nähty monimutkaisena ja sen takia osin myös vaikeasti tulkittavana ilmiönä,¹⁰ kuten edellä todetaan. Yleiseksi lähtökohdaksi sille on kuitenkin katsottu maaseudun taloudellinen kehitys, joka vaikeutui 1920-luvun puolivälistä lähtien niin vuokratilijelijöiden kuin maanomistajienkin näkökulmasta. Sen seurauksena maaseudun eliitti eli maanomistajat kääntyivät entistä enemmän antiurbanismin ja antikapitalismin suuntaan. Heidän kauttaan rahoitettiin äärioikeistolaisia salaseuroja ja värvättiin niille myös uusia jäseniä. Seurojen on katsottu edustaneen ”fasismia alhaalta” -liikehdintää suunnitelmillaan yhteiskunnan uudistamiseksi keisarin nimissä niin kutsutun Shōwa-restauraation (keisari Shōwa 1926–1989) avulla. Seurojen

⁸ Fält 1985, 9–11.

⁹ W. G. Beasley, *The Modern History of Japan*. 3. tarkistettu painos (Tuttlen 1. painos). Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1982, 254–256; H. D. Harootunian, ”Late Tokugawa culture and thought”. *The Cambridge History of Japan. Volume 5: The Nineteenth Century*. Toim. Marius B. Jansen. Cambridge University Press, Cambridge 1989, 191–193; H. Paul Varley, ”Cultural life in medieval Japan”. *The Cambridge History of Japan. Volume 3: Medieval Japan*. Toim. Kozo Yamamura. Cambridge University Press, Cambridge 1990, 456–457; John Whitney Hall, *Japan. From Prehistory to Modern Times*. 7. painos (Tuttlen 1. painos 1971). Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1976, 36, 56.

¹⁰ Ks. lisäksi Gavan McCormack, ”Nineteen-Thirties Japan: Fascism?”. *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 14:2, 1982, 20–32. <https://doi.org/10.1080/14672715.1982.10412645>. Luettu 6.4.2021; Roger H. Brown, ”Perceptions of Fascism and the New Bureaucrats in Early Shōwa Japan”. 2018, 69–103. <https://core.ac.uk/download/pdf/199686411.pdf>. Luettu 6.4.2021; Louise Young, ”When fascism met empire in Japanese-occupied Manchuria”. *Journal of Global History*, Volume 12, Issue 2, July 17. Cambridge University Press, 274–296. <https://doi.org/10.1017/S1740022817000080>. Luettu 6.4.2021; Fält 1985, 9.

aktiivisuus loi puolestaan sotilaspiireille mahdollisuuden sekaantua entistä enemmän politiikkaan ja aloittaa sen kautta ”fasismia ylhäältä” -toiminnan.¹¹

Japanin sisäiselle poliittiselle kehitykselle 1930-luvulla oli luonteenomaista verrattuna edellisen vuosikymmenen Taishō-demokratiana tunnettuun puoluejohtoiseen vaiheeseen (Taishō-kausi, keisari Taishō 1912–1926)¹² eri eliittiryhmien, kuten siiviili- ja sotilaspuolen teknokraattien sekä liike-elämän edustajien, kasvava vaikutusvalta päätöksenteossa ja myös niiden välinen kilpailu. Samanaikaisesti poliittisten puolueiden asema heikkeni. Vuoden 1932 toukokuusta pääministeri Inukai Kin (Tsu-yoshi, 1855–1932) murhasta lähtien pääministerit eivät enää edustaneet poliittisia puolueita ja lopulta 1941 hallituksessa ei ollut yhtään puolueiden edustajaa. Viimeinen genrō, vanhempi valtiomies, perustuslain ulkopuolinen keisarin epävirallinen neuvonantaja Saionji Kinmochi (1849–1940), jonka tehtävänä oli ehdottaa keisarilliselle hallinnolle pääministeriä, joutui tasapainoilemaan erilaisten intressien välillä hakiessaan parasta ratkaisua kuhunkin tilanteeseen. Toukokuussa 1932 hän esitti pääministeriksi amiraali Saitō Makotoa (1958–1936).¹³ Tälläkin nimityksellä hän pyrki linjansa mukaisesti kompromissien kautta rajoittamaan armeijan vaikutusvaltaa.¹⁴ Siitä erinomainen esimerkki myöhemmin oli Konoe Fumimaron (1891–1945) nimitys pääministeriksi keväällä 1937.¹⁵

Sisäinen kehitys heijastui myös lehdistön asemaan, sillä Japanin armeijan provosoiman syyskuun 1931 Mantshurian selkkauksen jälkeen hallitusvallan ote lehdistöstä alkoi vähitellen kiristyä. Vaikka aluksi oli mahdollista kritisoida hallituksen politiikkaa, lehdistö joutui kuitenkin maan kansainvälisen aseman vaikeutuessa seuraamaan entistä tarkemmin mielipiteiden vapautta kiristänyttä virallista linjaa.¹⁶

Tässä mielessä erittäin mielenkiintoinen ja ajanjakson eri vaiheita myös hyvin kuvaava oli aikaisemmin ulkoministeriön informaatio-osastossa toimineen Ashida Hitoshin (1897–1959) rooli JTM:n presidenttinä 1933–1940 ja samanaikaisesti parlamentin alahuoneen jäsenenä Seiyūkai-puolueessa. Käytännössä hänen nimityksen-

¹¹ Ann Waswo, ”The transformation of rural society, 1900–1950”. *The Cambridge History of Japan. Volume 6: The Twentieth Century*. Toim. Peter Duus. Cambridge University Press, Cambridge 1988, 555–556; Barrington Moore, JR., *Social origins of dictatorship and democracy. Lord and peasant in the making of the modern world*. Beacon press, Boston 1966, 291–313; Beasley 1982, 241–243.

¹² Beasley 1982, 214–235; Moore, JR. 1966, 297–298; R. H. P. Mason ja J. G. Caiger, *A History of Japan*. Tarkistettu painos. Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1997, 319–320.

¹³ Berger 1988, 97–108.

¹⁴ Beasley 1982, 249.

¹⁵ Yoshitake Oka, *Konoe Fumimaro. A Political Biography*. Kääntäneet Shumpei Okamoto ja Patricia Murray. University of Tokyo Press, Tokyo 1983, 45–47.

¹⁶ Tomiko Kakegawa, ”The Press and Public Opinion in Japan, 1931–1941”. *Pearl Harbor as History: Japanese-American Relations 1931–1941*. Toim. Dorothy Borg, Shumpei Okamoto ja Dale K. A. Finlayson. Columbia University Press, New York 1973, 536–549; Saburō Ienaga, *The Pacific War. World War II and the Japanese, 1931–1945*. Pantheon Books, New York 1978, 97–128.

sä merkitsi ulkoministeriön otteen vahvistumista lehdessä. Ashida poikkesi kuitenkin ajoittain ministeriön linjasta, kuten myönteisessä suhtautumisessa Kansainliittoon 1933, kriittisessä suhtautumisessa marraskuun 1936 antikomintern-sopimukseen sekä harjoitettuun ulkopoliittiseen linjaan 1937. Taustalla oli ainakin osittain laajempi ulkoministeriön epäsuora kritiikki hallituksen politiikkaa ja armeijan vaikutusvaltaa kohtaan. Tästä huolimatta Ashida toimi 1937–1940 myös uudessa elimessä, hallituksen informaatio-osastossa. Hävityn sodan jälkeen hänen palveluksiaan tarvittiin ulkoministerinä 1947 ja muutaman kuukauden pääministerinä 1948.¹⁷ Ashidan oman arvion mukaan hänen asemansa kriittisesti hallituksen politiikkaan suhtautuneena oli ollut vaikea, minkä takia hän oli lopulta irtisanoutunut lehdestä tammikuun alussa 1940.¹⁸ Saman vuoden joulukuussa oli päättynyt myös hänen nimityksensä hallituksen informaatio-osastossa.¹⁹

Nationalismi-keskustelun selkeytymättömyys – kritiikkiä ja ylistystä

Pääministeri Hamaguchi Osachin (1870–1931) murhayritys marraskuussa 1930, jonka haavoihin hän seuraavan vuoden elokuussa kuoli, on hyvä lähtökohta keskusteluanalyysille nationalismista ja fasismista. Murhayritys oli seurausta huhtikuussa 1930 solmitusta ja mielipiteitä Japanissa voimakkaasti jakaneesta laivastojen kokoa rajoittaneesta Lontoon laivastosopimuksesta.²⁰ JTM tulkitsi väkivallan taustaksi maan feodaalisen menneisyyden. Se oli lehden mukaan syvästi vaikuttanut japanilaisen luonteen vaistoihin, joista tuollaiset barbaariset ääri-nationalistiset teot kumpusivat. Sen takia sellaisiin tekoihin suhtauduttiin maassa paljon suuremmalla ymmärryksellä kuin, jos tekijät olisivat edustaneet vasemmistolaista radikalismia. Hänen, joka julisti toimineensa keisarin nimissä, katsottiin seuraavan muinaisten japanilaisten sankareiden samuraiden jalanjalkia. Tällainen tulkinta oli lehden mielestä tuossa tilanteessa kaikkein sympaattisin.²¹

OMT ei sitä vastoin viitannut menneisyyteen, vaan totesi tuollaisten tekojen kuuluvan villien yhteisöihin eikä sivistyneeseen maahan, joka oli matkalla kohti demokratiaa. Teko oli kansallinen häpeä, josta koko kansakunnan tulisi kantaa vastuu.²² Lehti ei osoittanut minkäänlaista sympatiaa isänmaallisia motiiveja kohtaan. Ihmi-

¹⁷ O'Connor 2010, 77, 244–246.

¹⁸ Hitoshi Ashida, ”Ex-President Tells of Long Struggle”. *The Japan Times* 22.3.1957.

¹⁹ O'Connor 2010, 246.

²⁰ Beasley 1982, 244.

²¹ ”This, we believe, is the most sympathetic interpretation which we can make of the reactionary”. ”Remnants of a Past Age”. *JTM* 13.12.1930.

²² ”National Disgrace”. *OMT* 15.11.1930.

set, jotka eivät tunnustaneet korkeampaa opetusta kuin niin kutsutun patriotismin, olivat juuri niitä, jotka aiheuttivat maallensa huonoa mainetta ja pettivät sen.²³

Nationalismi ja menneisyys voitiin tulkita kuitenkin osittain myös myönteisesti, kuten JTM teki tammikuussa 1931, jolloin se liitti siihen mukaan viittauksen eurooppalaiseen fasismiin. Lehti ymmärsi epäsuorasti niitä, jotka vastustivat edustuksellista hallintoa, väittämällä, että monin paikoin Euroopassa oli herännyt epäluulo edustuksellisen hallinnon vanhanaikaisuutta kohtaan. Siellä muutos oli tapahtumassa parlamentarismista kohti diktatuuria.²⁴

Lehti suhtautui perusmyönteisesti nationalismiin uskoen, että vain nationalismin kautta voitaisiin saavuttaa internationalismi. Sen mukaan maailman rauhaa eivät suinkaan uhanneet vahvat nationalistiset valtiot vaan heikommat maat, jotka eivät kyenneet hallitsemaan itseään ja sen vuoksi eivät voineet olla yhteistyössä muiden kanssa.²⁵ Nationalistitulkinta saavutti siihen mennessä huippunsa JTM:n sivuilla sen kommentoidessa prinsessan syntymää keisarilliseen perheeseen maaliskuussa 1931. Lehden mukaan keisari oli todella kansakunnan isä, ja Japani muodosti yhden suuren perheen. Keisarin ja hänen kansansa suhde oli japanismin sydämessä. Sidettä vahvisti yhteinen periytyminen taivaisesta äidistä,²⁶ auringonjumalattaresta. Lehti erotti kuitenkin toisistaan nationalismin ja äärintationalismin. Sen mukaan äärintationalismi voisi saattaa sen kannattajat työskentelemään myös maan parhaiden etujen vastaisesti.²⁷

Vaikka myös OMT suhtautui osittain kriittisesti japanilaiseen parlamentarismiin, se piti sitä kuitenkin hyvänä välimuotona kahden äärimmäisyyden välillä.²⁸ Lehden mukaan kansakunnan tulisi hävetä parlamentissa kuultuja tyhjiä sanoja ja panettehua.²⁹ Demokraattiset käytännöt Japanissa olivat häviämässä ennen, kuin niillä oli ollut edes mahdollisuus kasvaa.³⁰ Lehti suhtautui hieman varovaisemmin nationalismiin kuin JTM todeten prinsessan syntymän jälkeen, ettei keisarillisia etuoikeuksia tulisi käyttää aseina kommunismia tai tasavaltalaisuutta vastaan, vaan ne tulisi pitää sellaisten konfliktien yläpuolella.³¹

Syksyn 1931 Mantshurian selkkauksesta käydyin keskustelun yhteydessä OMT korosti japanilaista isänmaallisuutta. Sen mukaan japanilaisten isänmaallisuus tekisi

²³ "The people who knew no higher teaching than so-called patriotism are just the ones to discredit or betray their country". Inazo Nitobe, "Editorial Jottings. For My Country's Sake". *OMT* 19.12.1930.

²⁴ "The Trouble with Parliaments". *JTM* 31.1.1931.

²⁵ "Nationalism versus Internationalism". *JTM* 24.2.1931.

²⁶ "Rejoicing of the Occasion of an Imperial Birth". *JTM* 10.3.1931.

²⁷ "Patriotism and Policies". *JTM* 1.9.1931.

²⁸ "Rationalization of Policies". *OMT* 7.1.1931.

²⁹ Inazo Nitobe, "Editorial Jottings. A Disgraceful Institution". *OMT* 3.2.1931; "Restore Order". *OMT* 8.2.1931.

³⁰ "Session Closed". *OMT* 28.3.1931.

³¹ Inazo Nitobe, "Editorial Jottings. Emperical Loyalty". *OMT* 7.4.1931.

heistä voittamattomia, kun he tarttuisivat aseisiin puolustaakseen kansallista ylpeyttä ja keisarillista arvokkuutta.³² Lehti piti japanilaisia isänmaallisena kansana, joka välittömästi muodostaisi yhteisrintaman, jos heidän maansa olisi vaarassa.³³ Se oli heille elämän ja kuoleman kysymys.³⁴ Myös JTM painotti, kuinka Japani oli aina yhtenäinen sotaan liittyvissä kysymyksissä.³⁵

OMT otti alkuvaiheen keskustelussa etäisemmän suhteen nationalismiin kuin ulkoministeriötä lähellä ollut JTM siinä määrin, että sen tulkintoja voidaan pitää jopa japanilaisen nationalismin kritiikkinä. Peter O’Connorin mukaan ulkoministeriö ohjaili JTM:n pääkirjoitusten linjaa, vaikkei yksittäisiä kirjoituksia tarvinnutkaan hyväksyttää ministeriössä.³⁶ JTM viittasi epäsuorasti myös fasismiin, kun se vertaili Japanin ja Euroopan tapahtumia toisiinsa. Osittaisen sotatilanteen eli Mantsurian selkkauksen puhkeamisen myötä molempien lehtien analyysit olivat sitä vastoin hyvin samankaltaisia eli varsin nationalistisia. Ulkopuolista maailmaa ajatellen kriittisellä keskustelulla pääministerin murhayrityksestä pyrittiin todennäköisesti välttämään maan kielteistä leimautumista, kun taas toisaalta muissa yhteyksissä haluttiin korostaa kriiseihin liittynyttä kansallista henkeä.

Fasismi-keskustelu kansallisena haasteena

Lehtien keskustelussa fasismista tuli kohti vuosikymmenen puoltavaliä merkittävä haaste nationalismille, koska ne alkoivat tulkinnoissa ajoittain lähestyä toisiansa. Taustalla oli Japanin sisäisen tilanteen kärjistyminen kevään 1932 murhien seurauksena. Helmikuussa murhattiin entinen talousministeri Inoue Junnosuke (1869–1932), joka oli vastustanut Mantsurian valtausta, ja vajaata kuukautta myöhemmin paroni Dan Takuma (1858–1932), Mitsui-yhtymän pääjohtaja. Seuraava yritys oli suurimuotoisempi, jolloin nuorten upseerien johtama ääriyhmä pyrki 15. toukokuuta luomaan maahan vakavan sisäisen kriisin. Hyökättiin Tokion voima-asemia, pankkia, Seiyūkai-puolueen toimistoa ja muita rakennuksia vastaan. Vaikka niiltä osin hyökkääjät pääosin epäonnistuivat, he kuitenkin onnistuivat surmaamaan pääministeri Inukain hänen virka-asunossaan.³⁷ Sen jälkeen hallitusten johdossa toisen maailmansodan loppuun asti ei ollut enää poliittisia puolueita edustaneita pääministereitä, kuten jo edellä todettiin.

Murhien keskellä maaliskuussa 1932 JTM otti keskustelussa näkyvästi esille osittain varsin myönteisessä sävyssä fasismin mahdollisuudet maassa. Epäluulot

³² ”Vindication of Justice”. *OMT* 20.9.1931.

³³ ”Sense of Loyalty”. *OMT* 11.10.1931.

³⁴ ”A Matter of Life or Death”. *OMT* 21.10.1931.

³⁵ ”Comments”. *JTM* 27.9.1931.

³⁶ O’Connor 2010, 1.

³⁷ Beasley 1982, 247.

ja skeptisismi olivat lehden mukaan saattaneet monet ihmiset ihmettelemään, oliko edustuksellinen hallinto lopulta vain savijalkainen ihanne, jolla ei ollut merkitystä suurelle yleisölle. Syitä tällaiselle ajattelulle oli monia: kapitalismin korruptio ja poliittinen voima, ihmisten omien etujen tavoittelu ja eräiden parlamentin jäsenten epäsoviva käytös. Ilmiötä olisi voinut lehden mukaan pitää ulkomaisten esimerkkien vaikutuksena, koska maailmalla edustukselliset instituutiot olivat heikkenemässä ja fasismi vahvistumassa. Lehden mielestä suuri yleisö ymmärsi asioiden tilan ja oli vaatimassa perusteellisia uudistuksia. Marxismi japanilaisille vieraana aatesuuntana ei ollut vaihtoehto, mutta fasismi antoi vaikutelman välimuotona, joka saattaisi turvata keisarikunnan perusinstituutiot ja samalla toisi mukanaan yhteiskuntaan monia muutoksia.³⁸

Kuitenkin JTM kahden vieraan ideologian, marxismin ja fasismin, paineessa näytti olevan eniten vaikuttanut japanismista eli keisarikeskeisestä nationalismista pitäen keisariutta suojana kommunistista järjestelmää ja kapitalismin pahinta mäsäilyä vastaan. Kansakunnan todellinen sydän oli lojaalisuus kruunulle.³⁹ Lehti ilahtui sotaministeri kenraali Araki Sadaon (1877–1966) sanoista, jonka mukaan keisarius oli perusasia. Sen ympärille japanilaiset voisivat kerääntyä sekä ajatuksissa että teoissa. Se oli paljon arvokkaampi periaate kuin ulkoapäin tuodut kommunismi tai fasismi.⁴⁰

Siitä huolimatta JTM piti tuossa vaiheessa fasismia edelleen näkyvästi esillä vaihtoehtona Japanille. Sen mukaan ei ollut mikään ihme, että monet japanilaiset eivät pitäneet kapitalismia apuna kansakunnan uudistamisessa. Kommunismi ei taas sopinut japanilaiseen perinteeseen. Sitä vastoin fasismi turvaisi Japanin perusinstituutioiden jatkuvuuden ja rajoittaisi kapitalismia poistamatta henkilökohtaista omistusoikeutta. Diktatuuri ei olisi myöskään ongelma, koska japanilaiset olivat eläneet aikaisemmin vuosisatoja, 1800-luvun loppupuolelle asti, Tokugawa-sotilashallinnon hyväntahtoisen hallinnan alaisuudessa.⁴¹

Myös OMT mainitsi fasismin mahdollisena vaihtoehtona, mutta ei pitänyt JTM:n tavoin sen toteuttamista mahdollisena Japanissa. Se ei uskonut asioiden olevan niin huonosti, että fasismia toimia tarvittaisiin.⁴² Vähän myöhemmin lehti arvioi sotilaiden aseman vahvistumisen yhteiskunnassa merkitsevän kallistumista kohti fasismia.⁴³ Lehti oli kuitenkin vahvasti fasismia vastaan, jota se piti rikollisena liikehdintänä, koska sen voima perustui olemassa olevan järjestelmän hävittämiseen. Se oli

³⁸ "Fascism does, however, constitute a medium whereby the fundamental institutions of the Empire may be preserved, yet certain objectives achieved". "Representative Government on Trial". *JTM* 20.3.1932.

³⁹ "Trouble with Russia not Inevitable". *JTM* 17.4.1932.

⁴⁰ "Araki and Fascism". *JTM* 23.4.1932.

⁴¹ "The Challenge of Fascism". *JTM* 12.5.1932.

⁴² "Aftermath of Election". *OMT* 25.2.1932.

⁴³ "Tyranny of Seiyukai". *OMT* 14.4.1932.

hämmästyntynyt siitä, kuinka vastuullisissa asemissa oli runsaasti ihmisiä, jotka suhtautuivat fasismiin myönteisesti.⁴⁴ Sen pahimpana puutteena lehti piti yksilöllisen vapauden riistämistä, koska siinä ei ollut tilaa henkilökohtaisille mielipiteille. Se oli yhtä äärimmäinen liike kuin bolshevismi.⁴⁵

Keväällä 1933 JTM arvioi, että kansallissosialismi oli saavuttanut merkittävän jalansijan Japanissa ja että sen vaikutus oli levinnyt laajasti työväestön piirissä.⁴⁶ Se oli valmis viittaamaan konservatiivisen työväenluokan liikkeeseen fasismina ja näki siinä myös agraarisia elementtejä. Lehti ei pitänyt kuitenkaan tätä liikehdintää japanilaisen yhteiskunnan peruselementtinä, vaan tärkeintä oli kansallinen yhtenäisyys. Japanilaiset olivat lehden sanojen mukaan kansa, joka oli täytetty kansallisella tunteella.⁴⁷

Muistellessaan vuotta myöhemmin pääministeri Inukain toukokuussa 1932 tapahtunutta murhaa JTM piti murhaajiin suosiollisesti suhtautuneiden mielipiteitä fasismina.⁴⁸ Vähän myöhemmin se piti kuitenkin sellaisia ajatuksia enemmän heijastumina maan feodaalisesta menneisyydestä kuin fasismista.⁴⁹ Lehden oli ilmeisen vaikeata analysoida, mitä Japanissa voitiin fasismiksi lopulta tulkita ja miten reagoida fasismiin ulkomailla. Siitä hyvä osoitus oli lehden tunnustus lokakuussa 1933, että Italian fasismi ja Saksan nationalismi herättivät monissa japanilaisissa vastaanottavia tunteita.⁵⁰ Lehti myös huomautti, että fasistinen liikehdintä oli myötävaikuttanut poliittisten puolueiden arvovalan heikkenemiseen. Kuitenkin niitä tukien se piti poliittisten puolueiden muodostaman hallituksen uhkana fasististen voimien byrokraattista hallitusta.⁵¹

Sitä vastoin nationalistinen tulkinta oli vahvasti esillä, kun JTM iloitsi kruununprinssin, tulevan keisarin Akihiton (1989–2019) syntymästä joulukuussa 1933. Lehti ylisti japanilaista elämäntapaa, jonka perusta lepäsi keisarihuoneen ja kansan välisessä yhtenäisyydessä. Se piti keisarillista huonetta Itä-Aasian rauhan ja tasapainon suojana. Sitä vahvasti entisestäään perillisen syntyminen, minkä takia sillä oli merkitystä myös koko maailmalle.⁵² Lisänäkökohta nationalismille lehden mukaan oli kunnioitus japanilaisia intellektuaalisia ja moraalisia arvoja kohtaan. Se korosti, kuinka japanilaiset omaksuessaan, mikä oli parasta lännessä, olivat samanaikaisesti

⁴⁴ "Laws are Supreme". *OMT* 2.6.1932.

⁴⁵ "To us it seems to be a highly adventurous social experiment as extreme as Bolshevism in Russia". "Fascism a Dangerous Experiment". *OMT* 29.10.1932.

⁴⁶ "The Peasant's Movement". *JTM* 2.4.1933.

⁴⁷ "...deeply imbued with national sentiment". "New Orientation of Labor Movement". *JTM* 30.4.1933.

⁴⁸ "Seiyukai Attitude". *JTM* 16.6.1933.

⁴⁹ "Ministers without Portfolio". *JTM* 8.8.1933.

⁵⁰ "Germany and Race Prejudice". *JTM* 22.10.1933.

⁵¹ "Political Tension". *JTM* 28.10.1933.

⁵² "Heir to the Throne is Borne". *JTM* 24.12.1933.

innokkaasti ravinneet menneiltä sukupolvilta peräisin olleita älyllisiä ja moraalisia elementtejä kansakunnan hyvinvoinnissa.⁵³

Vaikka JTM tuki periaatteessa liberalismia ja vastusti sekä fasismia että militarismia, sen oli edelleen vaikeata tulkita, olivatko parlamentarismen vastustajat fasisteja vai ei. Helmikuussa 1934 se oli sitä mieltä, etteivät he edustaneet välttämättä fasisteja vaan ihmisiä, jotka eivät voineet hyväksyä järjestelmää, jossa puolueiden edut näyttivät menevän kansallisten etujen edelle.⁵⁴ Hiukan myöhemmin lehden mukaan ihmiset olivat nyt taipuvaisia vastustamaan aikaisemmin kansallisia voimia palvelleeseen fasismi-termin käyttöä, koska se oli ulkomaista lainaa, joka ei sopinut kansalliseen perinteeseen.⁵⁵

Fasismien epämääräisen mutta havaittavissa olevan uhan lehti liitti oikeistolaisen liikkeen kasvuun.⁵⁶ Sen mielestä fasismi ei ollut kuitenkaan saanut taakseen massojen tukea, eikä myöskään omistavalla luokalla ollut mitään syytä vaatia radikaaleja muutoksia hallintoon.⁵⁷ Samoin sillä ei ollut tukea keisarin neuvonantajien keskuudessa.⁵⁸ Tuossa vaiheessa, heinäkuussa 1934, fasismi-sanaa voitiin JTM:n tulkinnan mukaan soveltaa lähinnä liikehdintään sotilaiden piirissä, josta pääministeri Inukain murha oli ollut heijastumaa.⁵⁹ Tuolloisessa amiraali Okada Keisuken (1868–1958) uudessa hallituksessa (1934–1936) ei ollut lehden mielestä fasistista väriä.⁶⁰

Vaikka Japanin sisäinen kehitys toi keskusteluun uusia aineksia vahvemmalle fasistitulkinnalle, linjaansa ulkoministeriön valvovan katseen alla osittain etsinyt JTM ei ollut kuitenkaan valmis hyväksymään sitä tapahtumien yleistulkinnaksi. Päävastoin se piti fasismia ulkomaisena lainana, joka ei sopinut kansalliseen perinteeseen. OMT puolestaan piti sitä aikaisempaa kriittistä linjaansa seuraten yhtä äärimmäisenä kuin mitä esimerkiksi bolshevismi oli yksilöllisten vapauksien riistäjänä. Ulkomaista lukijakuntaa ajatellen lehtien keskustelu on tulkittavissa ajoittaisesta haparoinnista huolimatta jo aikaisemmin todetun linjan mukaiseksi eli huoleksi maan kielteisestä leimautumisesta kaikkien sisäisten ja ulkoisten ongelmien keskellä ja toisaalta isänmaallisuuden myönteiseksi korostamiseksi.

⁵³ ”Manchukuo Throne and the Kingly Way”. *JTM* 23.1.1934.

⁵⁴ ”The Political Dual”. *JTM* 28.2.1934.

⁵⁵ T. Minakami, ”The Nationalist Movement in Japan”. *JTM* 3.3.1934.

⁵⁶ ”Diet Session Ends”. *JTM* 27.3.1934.

⁵⁷ ”The Party Cooperation Movement”. *JTM* 2.5.1934.

⁵⁸ ”Changes in the Privy Council. By Pax”. *JTM* 28.5.1934.

⁵⁹ Tsunego Baba, ”Okada Cabinet and the Seiyukai”. *JTM* 9.7.1934.

⁶⁰ ”In short, there is little trace of any 'Fascist' color in the new Cabinet”. ”The New Cabinet and Financial Situation”. *JTM* 20.7.1934.

Nationalismi-keskustelu maan ainutlaatuisuuden todistajana

Fasismien luomasta haasteesta huolimatta japanilaisen nationalismin ainutlaatuisuus alkoi vuosikymmenen puolivälin jälkeen korostua keskustelussa entistä selvemmin. Nationalismi-tulkinnolla saatettiin tukea jopa parlamentarismia. Taustalla olivat muutokset Japanin ulko- ja sisäpoliittisessa tilanteessa. Ulkopoliittisessa tilanteessa käännekohta oli ollut syksyn 1931 Mantshurian selkkauksen ja sen seurauksena seuraavana vuonna Japanin perustama Mantshukuon nukkevaltio. Vuonna 1933 Kansainliitto oli tuominnut Japanin politiikan, minkä jälkeen maa oli eronnut liitosta. Saman aikaisesti Japani oli pyrkinyt koko ajan lujittamaan asemaansa Kiinan maaperällä, mikä johti lopulta heinäkuussa 1937 lähellä Beijingiä sijainneen Marco Polon sillan välikohtauksen jälkeen täysimittaiseen sotaan maiden välillä. Samanaikaisesti maan suhde Saksaan ja Italiaan alkoi lähentyä sekä suhde Isoon-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin viilentyä. Sisäpolitiikassa asevoimien asema vahvistui entisestään helmikuun 1936 epäonnistuneen sotilasvallankaappauksen jälkeen, ja samalla hallinto ryhtyi korostamaan yhä näkyvämmiin keisarikeskeistä nationalismia edellä mainitun Koku-tai no Hongin julkaisemisen myötä.⁶¹

Yleinen kehitys alkoi vähitellen heijastua lehtien keskusteluun. Vuodesta 1935 lähtien JTM toi entistä vahvemmin esille japanilaisen nationalismin ainutlaatuisuuden. Sen mukaan Japanin vahvuus muihin Aasian kansoihin verrattuna suhteessa länsimaiseen kulttuuriin oli perusinstituutioiden ja omien moraalisten arvojen muodostaman yhdistyneen voiman säilyttäminen.⁶² Syksyllä 1936, kun asevoimien asema näytti maassa entisestään vahvistuvan, JTM tulkitsi, että japanilainen fasismi oli tulossa luonteeltaan yhä enemmän militaristiseksi ja että todellinen fasismien uhka oli sotilaspiireissä.⁶³ Lehti puolusti parlamentarismia sillä, että se edusti sitä henkeä, mikä oli säilynyt Japanissa sen perustamisesta lähtien.⁶⁴ JTM konkretisoi sitä viittaamalla keisari Meijin (1852–1912, keisari 1867–1912) luomiin periaatteisiin, jotka antoivat parlamentille oikeuden keskustella hallinnon politiikasta.⁶⁵ Lehden mukaan jaloa patriotismia ei tullut sekoittaa äärimmäiseen oikeistoaktivismiin.⁶⁶ Niillä, jotka olivat vastustaneet kansainvälistä yhteistyötä, oli virheellinen käsitys japanilaisesta nationalismista. Nationalismin korostaminen palvelisi päinvastoin myös kansainvälisyyttä. Ne eivät siis olleet toistensa vastakohtia.⁶⁷

JTM otti vuoden 1937 lopulla mitä ilmeisimmin virallista linjaa seuraten varsin suoraan esille fasismien ja japanilaisen nationalismin välisen eron. Sen mukaan

⁶¹ Beasley 1982, 246–268.

⁶² ”Japanese Profoundly Moved by Imperial Visit”. *JTM* 17.4.1935.

⁶³ ”The Political Season Opens”. *JTM* 11.11.1936.

⁶⁴ ”Parliamentary Government”. *JTM* 26.12.1936.

⁶⁵ ”Debate in the Diet”. *JTM* 18.2.1937.

⁶⁶ ”The Anti-Communist Drive”. *JTM* 1.12.1936.

⁶⁷ ”Japan and International Labor Office”. *JTM* 20.1.1938.

fasismi-termiä ei voinut soveltaa Japaniin, koska ulkomaiden kaltaista fasismia oli mahdotonta omaksua maassa, vaikka niin haluttaisiinkin. Japanin nykyisessä hallintohengessä saattoi kyllä olla samanlaisia piirteitä fasismin kanssa, mutta se oli kuitenkin olennaisesti erilainen. Fasismi oli lehden mukaan ristiriidassa kansallisen hengen kanssa samalla tavoin kuin olivat myös liberalismi ja demokratia.⁶⁸

JTM piti vuodenvaihteessa 1937–1938 Japanin ainutlaatuista kansallista yhtenäisyyttä kaiken perustana. Se takasi maan itsenäisyyden. Lehden mukaan samanlaisia ajatusmalleja oli syntynyt Euroopassa fasismi- ja natsismikäsitteiden alle, mutta se korosti kuitenkin, että niitä oli hyödytöntä soveltaa Japaniin. Japanilaisten kansallinen yhtenäisyys oli maailman voimakkain kansallinen tunne. Se ulottui aikojen hämärään ja oli yhtä luonnollinen asia ihmisille kuin ilma, jota he hengittivät. Se perustui lojaalisuuteen keisaria kohtaan ja omistautumiseen perhejärjestelmään niin sen kaikkein kapeimmassa kuin myös kaikkein laajimmassa merkityksessä. Suurin uhka kansalliselle yhtenäisyydelle oli lehden mukaan kommunismi.⁶⁹

Helmikuussa 1938 JTM toisti käsityksen keisarin persoonaan perustuvasta kansallisesta yhtenäisyydestä, mikä merkitsi, ettei Japanilla ollut tarvetta sinänsä hienolle fasismille.⁷⁰ Nationalistinen näkemys Japanista ei sisältänyt lehden mukaan pelkästään japanilaisen tradition hyväksymistä vaan koko itäaasialaisen perinteen korostamista ja Japanin tunnustamista sen hienoimmaksi suojelijaksi, millä viitattiin käynnissä olleeseen sotaan ja maan tavoitteisiin siinä.⁷¹

Nationalistisen tulkintansa mukaisesti JTM korosti jatkuvasti, ettei Japani ollut fasistinen valtio.⁷² Keskustellessaan joulukuussa 1938 juutalaisten asemasta Japanissa lehti painotti, ettei maata voitu pitää totalitäärisenä samalla tavalla kuin Saksaa ja Italiaa. Maassa ei ollut antisemitismia, vaan se oli aina tukenut rodullista tasa-arvoisuutta.⁷³ Japanin keisarillisen hallinnon ja läntisen totalitarismin välillä oli perustavaa laatua oleva ero.⁷⁴ Samanaikaisesti lehti kuitenkin ilmeisesti koki ajoittain ongelmaksi ylläpitää eroa fasismin ja japanilaisen nationalismien välillä, sillä se toisti jatkuvasti muun muassa virallisilla lausunnoilla, ettei Japani ollut lainaamassa eurooppalaista totalitääristä mallia. Lisäksi lehti mainitsi, kuinka vähäistä totalitarismin tuki maassa oli.⁷⁵

⁶⁸ "Japan does not welcome Fascism, liberalism, or democracy, and refuses elements that are not compatible with the spirit of nation". "Dangerous Thoughts". *JTM* 24.12.1937.

⁶⁹ "National Unity". *JTM* 29.12.1937.

⁷⁰ "We have as the head of our state the emperor who is the very life of all our spiritual being. He is our unity, he is our soul. Consequently, we have no need of the Fascism which has played so splendid a part in the realization of the national spirit of Germany and Italy". "The Spiritual Link". *JTM* 8.2.1938.

⁷¹ "Foundation of Sino-Japanese Cooperation". *JTM* 28.4.1938.

⁷² "Stronger Konoye Cabinet". *JTM* 28.5.1938.

⁷³ "Anti-Jewish Policy and Japan". *JTM* 14.12.1938.

⁷⁴ "Hiranuma Reveals Himself". *JTM* 27.1.1939.

⁷⁵ "A Political Outlook". *JTM* 24.3.1939.

Myös OMT korosti vuosien 1937–1938 vaihteessa samalla tavoin kuin JTM vuoden 1936 lopulla vahvasti parlamentaarista järjestelmää todeten, kuinka sekä ääri-vasemmistolaisia että äärioikeistolaisia liikehdintää tulisi maassa rajoittaa.⁷⁶ Mielipidevapautta puolustaen se totesi, että ihmisten tulisi sallia päättää omasta hallinnostaan, koska perustuslaillinen hallitus oli olennaista rauhalle ja yhteistyölle.⁷⁷ Todellinen harmonia ja solidaarisuus olisi saavutettavissa vain keskustelemalla.⁷⁸

OMT painotti useaan otteeseen japanilaisen järjestelmän ja fasismin välisiä eroja. Saksan, Japanin ja Italian vuosien 1936 ja 1937 antikomintern-sopimuksista se totesi, ettei yhteinen toiminta kommunismia vastaan merkinnyt maiden poliittisten järjestelmien lähentymistä.⁷⁹ Myös sen jälkeen kun kulttuurisopimukset Saksan ja Italian kanssa oli solmittu 1938 ja 1939 se korosti eroa, mikä vallitsi niiden ja Japanin välillä. Sen mukaan jokaisella maalla oli oma kansallinen politiikkansa, oma moraalinen koodinsa ja omat luonteenpiirteensä sekä traditionsa. Toisten ansioiden tunnustaminen oli puolestaan edellytys kulttuurisiteille niiden kanssa.⁸⁰ Se painotti, kuinka Japania tulisi kehittää oman traditionsa mukaisesti.⁸¹ Lehti lainasi keväällä 1939 pääministeri, paroni, juristi Hiranuma Kiichirōn (1867–1952, pääministeri 1939, 1–8) puhetta ja totesi, että japanismin eli nationalismin todellinen merkitys oli siinä, että se ylitti sekä totalitääriset että liberaalit valtiot.⁸²

Vuosikymmenen loppua kohden lehtien keskusteluille oli siis ominaista nationalististen tulkintojen entistä voimakkaampi korostaminen ja fasististen tulkintojen kieltäminen, jonka taustalla oli osittain maan virallinen keisarikeskeinen nationalismi, maan ainutlaatuisuutta painottanut linja. Se selkeytti JTM:n aikaisemmin kahden tulkinnan välillä ajoittain horjuneen linjan nationalismi-tulkinnaksi ja toisaalta tuki OMT:n koko vuosikymmenen ajan edustamaa perustuslaillisuutta ja mielipidevapautta puolustanutta linjaa, jossa erityisellä tavalla pyrittiin hyödyntämään nationalismia liberalismien tukemiseksi. Keskustelujen nationalistiset tulkinnat palvelivat ulkomaisen lukijakunnan kautta varsin selkeästi maan virallista keisarikeskeistä nationalismia, maan ainutlaatuisuutta korostanutta linjaa. Harjoitettua ulkopoliittikkaa tukien fasismi kuten kaikki muutkin ulkoiset vaikutteet haluttiin torjua ulkomaisen lukijakunnan suuntaan varsin jyrkästi.

⁷⁶ ”Arrest of the Reds”. *JTM* 23.12.1937.

⁷⁷ ”Fidelity to Articles of Constitution Gracious Imperial Rescript Granted”. *OMT* 13.2.1938.

⁷⁸ ”Respect for Diet and Complete Harmony Conditions for Construction of New East Asia”. *OMT* 25.1.1939.

⁷⁹ ”Great Contribution to Peace Awakening of Britain and America from Their Delusion Desired, as They are Assisting Those Who Seek to Bolshevize World Countries”. *OMT* 25.11.1937.

⁸⁰ ”Italo-Japanese Culture Agreement Signed”. *OMT* 24.3.1939.

⁸¹ ”We must once again emphasize the fact that Japan should strive for the development of the nation and people in accordance with our traditional polity”. ”Kernel of Diplomacy. Significance of Foreign Minister’s Speech”. *OMT* 8.3.1939.

⁸² ”Premier Baron Hiranuma Expresses Views”. *OMT* 31.3.1939.

Johtopäätökset

Vaikka lehtien keskustelun lähtökohtana oli japanilainen nationalismi, fasismi ja nationalismi olivat kuitenkin alkuvaiheessa tulkintojen rajapinnassa etenkin silloin, kun fasismi näytti saavan maassa merkittävää kannatusta vuosikymmenen alun murhien ja murhayritysten seurauksena. Ajoittain oli vaikeata esimerkiksi tulkita, oliko väkivallanteoilla ja niiden saamalla laajalla kannatuksella yhteys nationalismiin vai fasismiin tai kuinka lähellä fasismi ja nationalismi olivat tuolloin toisiaan. Vähitellen kuitenkin maan ulkoisen aseman muutoksen ja sisäisen kehityksen myötä vuosikymmenen puolivälistä lähtien keisarikeskeinen nationalismi, kokutai, ja siihen liittynyt pitkä historiallinen perintö tulivat perustaksi, jolla keskustelussa torjuttiin fasismin mahdollisuus ja sopivuus Japanissa. Ne olivat lehtien tulkinnan mukaan kaksi eri asiaa.

JTM:n keskusteluun vaikutti sen läheinen suhde ulkoministeriöön, minkä takia siinä näkyivät selvemmin kuin OMT:ssä nationalistiset korostukset ja osittain myönteisemmät arvailut fasismin mahdollisuuksista Japanissa fasismin ja nationalismin yhteensovittamisen kautta. Puolestaan OMT:n riippumaton asema mahdollisti sen hallituspolitiikkaan kriittisemmin suhtautuneen linjan, mikä näkyi esimerkiksi parlamentarismien tukemisena. Lehtien englanninkielisyys ja sen kautta oletettu ulkomainen lukijakunta näytti vaikuttavan koko vuosikymmenen ajan molempien lehtien keskusteluun, jossa maan kielteisen maineen välttämisen lisäksi korostettiin lopulta varsin propagandistisestikin oman yhteiskunnallisen järjestelmän ainutlaatuisuutta suhteessa kaikkiin ulkoapäin tulleisiin vaikutteisiin. Eli nationalismilla torjuttiin myös fasismia.

Nykypäivää ajatellen tuolloisen keskustelun monivivahteisuus, esimerkiksi millaiset yksittäiset asiat erityisesti liitettiin fasismiin, antaa lisänäkökulmia ja haasteita, sekä vertailun mahdollisuuksia analysoitaessa tämän päivän julkista keskustelua. Tärkeintä on kuitenkin huomata näennäisestä samankaltaisuudesta huolimatta kaikkien keskustelujen ainutlaatuisuus, kuten nyt esillä oleva esimerkki hyvin osoittaa niin kansallisen menneisyyden, lehtien riippumattomuuden, niiden lukijakunnan kuin maailmanpoliittisen tilanteenkin näkökulmasta.

Summary: Debate on Nationalism and Fascism: Interface Interpretations in the Japanese English-Language Press of the 1930s

Nationalism and fascism are terms often present in today's public debate, such as on social media, which are associated with and interpreted against various phenomena of our time. Similarly, in the 1930s, Italian fascism and German National Socialism were widely displayed around the world, contributing to discussions in the press about what was considered nationalism and what was considered fascism. Opening up such a debate could provide new perspectives for analyzing the current public discourse and, in particular, for realizing how all debates are strongly tied

to their own time and situation, despite perhaps the apparent similarity of the subject. A good example of this is the discussion of nationalism and fascism in the Japanese English-language press in the 1930s. Due to various internal and external crises, the era was quite opportune to such a discussion, and, moreover, the English languageity of the newspapers created its own special feature, as a significant part of the readership was foreign.

Although the starting point for the newspaper discussion was Japanese nationalism, fascism and nationalism were initially at the interface of interpretations, especially when fascism seemed to gain significant support in the country as a result of the murders and assassination attempts early in the decade. At times, for example, it was difficult to interpret whether the acts of violence and the broad support they received had a connection to nationalism or fascism, or just how close fascism and nationalism were at the time. Gradually, however, with the change in the country's external status and internal development from the mid-1930s, imperial nationalism, *kokutai*, and the associated long historical legacy became the basis for rejecting the possibility and appropriateness of fascism in Japan. According to the interpretation of the newspapers, they were two different things.

The discussion in *The Japan Times and Mail* was influenced by its close relationship with the State Department, which made nationalist emphases and, in part, more positive speculations about the potential of fascism in Japan through the coordination of fascism and nationalism more pronounced than in *The Osaka Mainichi* and the *Tokyo Nichi Nichi*. In turn, its independent status allowed for a more critical line on government policy, which was reflected, for example, in its support of parliamentarism. The English-language nature of the newspapers, and therefore the supposed foreign readership, seemed to influence the debate of both newspapers throughout the decade, in which, in addition to avoiding the country's negative reputation, the uniqueness of its own social system in relation to all external influences was finally emphasized, even propagandistically. In other words, nationalism also fought against fascism.

Thinking of today, the multiple nuances of the debate at the time, such as what individual issues were specifically associated with fascism, provides additional perspectives and challenges, as well as opportunities for comparison when analyzing today's public debate. The most important thing, however, is to note, despite the apparent similarity, the uniqueness of all debates, as the present example shows well, from the point of view of the national past, the independence of the newspapers, their readership and the world political situation.

